

Streszczenie popularnonaukowe

Czy normy prawa są motywami postępowania? A jeżeli tak, to kiedy i dlaczego? Pytania te są nie tylko kluczowe dla zbadania istoty prawa i wpływu prawa na postępowanie ludzi w społeczeństwie, ale też mają znaczenie podstawowe dla wszystkich nauk społecznych. Już na początku XX wieku próbował na nie odpowiedzieć Leon Petrażycki, uznając za konieczne przyjęcie perspektywy psychologicznej w badaniu prawa. Osnową jego nowatorskiej i wizjonerskiej teorii prawa stała się naukowa (psychologiczna) teoria motywacji. Analiza tej teorii oraz podjęcie próby jej aktualizacji w oparciu o wyniki współczesnych badań z zakresu nauk pozaprawnych (takich jak np. psychologia oraz nauki kognitywne) jest głównym celem niniejszego projektu.

Podstawowa hipoteza badawcza projektu głosi, że w oparciu o współczesną wiedzę naukową możliwym jest opracowanie uaktualnionej koncepcji motywacji Petrażyckiego, która w sposób spójny i adekwatny wyjaśnia motywacyjny charakter prawa.

W celu weryfikacji przedstawionej hipotezy w pierwszym etapie projektu będzie analizowana koncepcja motywacji Petrażyckiego, w celu ustalenia jej podstawowych założeń teoretycznych, a także wychycenia jej słabych punktów. W rezultacie zostaną zidentyfikowane założenia teorii motywacji. W kolejnym etapie realizacji projektu zostanie ustalony współczesny stan wiedzy w zakresie kluczowych dla teorii motywacji zagadnień. W tym obszarze projektu analizowane będą badania z zakresu takich dyscyplin naukowych, jak m.in. współczesna psychologia oraz nauki kognitywne. Interdyscyplinarne badania przeprowadzone w tej części projektu umożliwią budowę adekwatnej teorii motywacji, która będzie uwzględniać aktualny stan wiedzy. Na dalszym etapie badania skoncentrują się na próbie wypracowania nowej koncepcji motywacji, która zostanie oparta na filozoficzno-teoretycznych podstawach teorii motywacji Petrażyckiego oraz będzie uwzględniać osiągnięcia współczesnej nauki we wskazanym zakresie tematycznym. Ostatni etap realizacji projektu będzie polegał na przetestowaniu możliwości wykorzystania nowego modelu dla oceny obowiązujących instytucji prawnych pod kątem ich zdolności motywacyjnej.

Za zasadnością podjęcia badania nad teorią motywacji Petrażyckiego przemawiają trzy podstawowe argumenty. Po pierwsze, zbadanie motywacyjnego charakteru prawa jest szczególnie ważnym zagadnieniem dla nauki prawa. Bez wyjaśnienia mechanizmów wewnętrznej motywacji ludzi, która kieruje ich zachowaniem, nie jest bowiem możliwe zrozumienie istoty prawa. Po drugie, proponowane badanie pozwoli na zweryfikowanie możliwości wykorzystania osiągnięć współczesnych nauk w celu rozwiązania problemów z zakresu nauki prawa. Po trzecie, badania prowadzone w ramach projektu przyczynią się nie tylko do rozpowszechnienia i zwiększenia zainteresowania poglądami Petrażyckiego, ale także do lepszego poznania psychologicznego nurtu realizmu prawnego.

Realizacja projektu może istotnie poszerzyć wiedzę na temat mechanizmów działania prawa. Na gruncie prowadzonych w ramach projektu badań zostanie wypracowana nowa koncepcja motywacji, będąca spójnym modelem opartym o osiągnięcia współczesnej nauki. Opracowana w projekcie teoria motywacji może stać się podstawą nowego psychologicznego podejścia do prawa. W ramach projektu zostanie również zweryfikowana możliwość wykorzystania osiągnięć współczesnych nauk w celu uaktualnienia psychologicznego podejścia do prawa. Projekt zakłada przyjęcie podejścia interdyscyplinarnego, które pozwoli na prowadzenie badań, które możliwie najpełniej uwzględnią osiągnięcia nauki w kontekście teorii motywacji. Znaczenie projektu przejawia się również w tym, że podjęta tematyka nie jest szerzej poznana. Opracowany w ramach projektu model będzie miał ważny wpływ na dogmatykę prawniczą. Znaczenie projektu dla dogmatyki prawniczej przejawia się przede wszystkim na etapie projektowania i tworzenia prawa. Poznając mechanizm motywacyjnego oddziaływania prawa jesteśmy w stanie fundamentalnie wpłynąć na zmianę podejścia do procesu tworzenia prawa. Koncepcja motywacji oparta na współczesnym modelu zachowań ludzkich, pozwoli na wprowadzenie takich regulacji prawnych, które w sposób efektywny i skuteczny będą wpływać na zachowanie ludzi. Wyniki badań w ramach projektu staną się głosem w szeroko zakrojonej dyskusji dotyczącej wykorzystania dorobku współczesnej nauki z obszaru nauk pozaprawnych w opracowywaniu koncepcji teoretycznoprawnych.